

ELLI H. RADINGEROVÁ

DAR DIVOČINY

Sloboda, pokoj, odvaha, vďačnosť
Ako príroda dáva každému to, čo potrebuje

Od autorky
bestsellerov
MÚDROŠŤ VLKOV
a **MÚDROŠŤ**
STARÝCH
PSOV

DAR
DIVOČINY

ELLI H.
RADINGEROVÁ

DAR
DIVOČINY

Sloboda, pokoj, odvaha, vďačnosť
Ako príroda dáva každému to, čo potrebuje

Preložila Katarína Halčinová

Táto publikácia obsahuje linky na webové stránky tretieho subjektu, za ktorých obsah nepreberáme zodpovednosť, pretože ich nepovažujeme za vlastné, ale len poukazujeme na ich stav v čase prvého vydania tejto knihy.

Elli H. Radinger
Das Geschenk der Wildnis
Freiheit, Gelassenheit, Mut, Dankbarkeit – Wie die Natur
jedem das gibt, was er braucht

© 2018 by Ludwig Verlag, a division of Penguin Random House
Verlagsgruppe GmbH, München, Germany.
Translation © 2022 by Katarína Halčinová
Slovak edition © 2022 by IKAR, a.s.

Všetky práva sú vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat', ukladať do informačných systémov ani prenášať v akejkoľvek podobe či akýmkoľvek spôsobom – elektronicky, mechanicky, fotokopírovaním, nahrávaním alebo inak – bez predchádzajúceho písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

Z nemeckého originálu Das Geschenk der Wildnis
(Ludwig Verlag, München 2018)
preložila Katarína Halčinová.
Redigovala Zdenka Baková.
Technická redaktorka Helena Oleňová.
Obálku podľa originálu upravil Augustín Putera.
Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s. – Príroda, Bratislava roku 2022
ako svoju 2 012. publikáciu v elektronickej podobe.
Prvé vydanie.
Sadzba a zalomenie LAYOUT, s. r. o., Bratislava.

ISBN 978-80-551-8735-8

Zadívaj sa hlboko do prírody
a všetko lepšie pochopíš.

Albert Einstein

OBSAH

VEĽKÁ TÚŽBA	11
DO DIVOČINY	17
VO VLČOM REVÍRE	35
PO STOPÁCH GRIZLYHO	57
KRAJINA BIZÓNOV	81
MOJI MILÁČIKOVIA KOJOTY	101
VEĽRYBY A ORLIAKY	121
POKOJ V GRAND CANYONE	147
STRETNUTIA V KRAJINE NAVAHOV	173
NA JAZERE WALDEN POND	193
HLBOKÉ TICHU	217
TMA A HVIEZDY	235
ODKÁŽTE VLKOM, ŽE SOM DOMA	253
POĎAKOVANIE	258
POZNÁMKY, ZDROJE, TIPY	259
ZDROJE OBRÁZKOV	264

VELKÁ TÚŽBA

Zrazu je tu opäť. Prepadla ma počas bežného dňa a vytrhla z bezpečia môjho perfektného života. Vháňa mi slzy do očí a spaľuje srdce. Nechcem ju, nie teraz, ale nedá sa odohnať – túžba. Najmä dnes, keď padá prvý sneh, sa moje myšlienky zatúlali k chate v Montane, ku krištáľovo jasnému ránu a k tichu zahaľujúcemu všetko. K môjmu životu v divočine.

Trpím vírusom zvaným divočina. Ak sa ním človek raz nakazí, celý život sa ho nezbaví. Prepukne v najnevhodnejších chvíľach. Napríklad keď musím dodržať termín odovzdania rukopisu alebo sa pripravujem na prednáškovú cestu. Nechaj ma, vyhrážam sa mu. Nemám na teba čas. Neskôr!

Túžba sa však nedá zahnať. Prihlási sa, keď ona uzná za vhodné. Bolo to vŕzganie ľadu na mlákach počas rannej prechádzky so psom alebo snehové vločky, čo dopadli na ňufák mojej sučky? Možno to bolo zachrípnuté *krá* havrana, ktorý pristál na strome veľa mňa. Nakrátko som zavrela oči. Spomienky.

Potriasla som hlavou, akoby som chcela zahnať nočnú moru. No nie je to nočná mora. Je to sen, ktorý som prežila. Mnohokrát. Sú to reminiscencie na môj život v divočine Minnesoty, v húštine Aljašky alebo v prázdnote púšte v Arizone. Túžba po ňom ma nikdy neopustila. V takýchto chvíľach chcem všetko hodiť za seba a opäť vyraziť, nasledujúc volanie divočiny. Von z pohodlného života, späť do samoty a chladu, do ticha.

Pred mnohými rokmi ma opantalo čaro divočiny a zostala som od nej závislá. Teraz som smutná, lebo som ju musela opustiť a chýba mi. Súčasne však prežívam hlboký pocit šťastia a vďaku za časy, ktoré som v nej strávila. Môj život v nedotknutej prírode bol – a je – darom.

Existujú dary, ktoré si človek želá natoľko, že ich postaví na čelo zoznamu všetkých prianí. Sú iné ako babičkine pletené ponožky, ktoré človek až tak veľmi nechce, pretože vždy tak trocha škrabú, no v chladných dňoch je nekonečne vďačný za ich teplo. Niektoré dary má človek strach rozbaľiť, pretože tuší bolesť, ktorá je s nimi spojená. Oboje, šťastie a teplo na jednej strane a strach na druhej, určuje môj vzťah k divočine. To je moja divočina.

Rovnako ako pri všetkom, čo sa usilujeme potlačiť, nepochodíme ani pri hlbokých túžbach. Nemá zmysel odsúvať ich nabok. Poznám to. S prvým snehom zaútočia. Viem, že dnes sa túžba opäť votrie do môjho srdca.

Vzdávam sa. So šálkou čaju sa pohodlne usadím do kresla pri okne. Pozerám na hustnúce sneženie a začínam snívať.

Snívam o nekonečnom nebi Montany, hlbokých roklinách Grand Canyonu, neuveriteľnej oblohe plnej hviezd za chladnej noci v púšti a o magickej tancujúcej polárnej žiare. Ale aj o svojich nekonečných stretnutiach s divými zvieratami. Predovšetkým s múdrymi a prefíkanými kojotmi, pri ktorých sa vždy musím smiať. Snívam o nežných bizónoch, ktoré ma naučili pokoju, o obávaných medveďoch grizly, v ktorých prítomnosti som sa cítila tak neuveriteľne živá ako nikdy predtým, o veľrybách, ktorých nepredstaviteľná veľkosť mi pripomenula, aká som nepatrná. A, samozrejme, o vlkoch, ktoré som mohla sprevádzať ich životom a ktoré sa stali mojimi učiteľmi.

Väčšinu života som prežila v prírode. Bola to divočina, čo ma podnietila dozvedieť sa viac o sebe, o ostatných, o tomto nádhernom a pomätenom svete, v ktorom žijeme. Tam som videla ozajstnú nádheru a všetky možné divy. A zažila som stretnutia, ktoré mi vyrážali dych. Divočina zmenila môj život aj moje myslenie. V nej stále nachádzam pokoj.

Zamilovať sa do Zeme a jej tvorov je jedno z najväčších dobrodružstiev života. Je to srdcová záležitosť ako žiadna iná. Úchvatná skúsenosť, ktorá sa donekonečna opakuje po celý život.

Chcela by som vás pozvať do mojej divočiny, na nedotknuté miesta a k divým zvieratám, tak ako som ich spoznala ja. A chcela by som vám sprostredkovať, ako som sa z toho poučila.

Divočina často nie je taká, ako si ju predstavujeme. Nie je to ľudoprázdna príroda bez stavieb. Je všade. V lese, pri mori, na lúke pred dverami domu – a občas celkom blízko, v nás samých. To, čo nás láka, je naša vlastná divočina, túžba vrátiť sa do vlastnej prírody. Pocítiť svoje osobné hranice a rozšíriť ich, prekonať samých seba. Vystaviť sa novým situáciám a cítiť sa oslobodení od každodenných rolí a povinností, ktoré musíme splniť. To dokáže každý kdekoľvek.

Aby človek zažil dar divočiny, nepotrebuje päťbodový plán. Chodte von do prírody, buďte zvedavý a otvorený darom, ktoré sa vám ponúkajú. A s vďakou prijmite to, čo môžete pre seba zmeniť.

Divočina mení náš život aj naše myslenie. Dennodenne nás obdarúva a každému z nás dáva to, čo potrebuje.

DO DIVOČINY

Národný park Zion, Utah, USA

Zobudilo ma zavýjanie kojota. Vyzeralo to, akoby spieval ódu na vychádzajúce slnko pri mojom uchu. Opatrne som sa vyvliekla zo spacáka a rukávom flísovej bundy som utrela zarosené okno.

V noci som dorazila do kempu Lava Point a prespala v aute. Skoro ráno – ešte pred náporom turistov – som chcela prejsť tiesňavu Narrows, známu turistickú cestu pomedzi metre vysoké pieskovcové skaly.

Zo svojho spievajúceho budíka som, žiaľ, zahliadla už len chvost a pohyb v kroví. Natiahla som si teplý pulóver a na plynovom variči pripravila nesku.

Keď slnko vystúpilo nad útesy a zohrialo skaly, cítila som, ako sa mi dvíha nálada. S druhou šálkou kávy v ruke som prešla kúsok popri toku Virgin River a posadila sa na kameň pri brehu. Z druhej strany rieky sa na mňa zadívala srna, vyrušila som ju pri pasení. Na chvíľu zmeravela a potom ušla. O polhodinu neskôr som pozorovala dikobraza usadeného na konári, ako obhrýza list. Zdalo sa, že toto samotárske zviera, aktívne zväčša v noci, si všíma moju prítomnosť rovnako málo ako vychádzajúce slnko.

Bola som si istá, že to bude deň plný divov.

V bezpečnej vzdialenosti od kŕmiaceho sa dikobraza som si ľahla do trávy a pozerala na steny kaňonu, ktoré boli na niektorých miestach akoby pocukrované snehom. Nevinná belosť sa

pri stúpajúcom slnku postupne menila na červenú, oranžovú a zlatú. O niekoľko minút sa skalné steny kúpali v ohnivej žiare. Nikdy ma neunaví pozorovať, ako sa pri východe slnka tmavé pieskovcové skaly na juhozápade najprv rozhoria, aby s pribúdajúcim denným svetlom pomaly bledli.

Práve tieto chvíle tichej samoty v prírode ma robia najšťastnejšou, pre ne som pred dlhým časom opustila kariéru právnej zástupkyne.

Často sa ma pýtajú: Prečo? Prečo divočina?

Sir Edmund Hillary v roku 1953 ako prvý vystúpil na Mount Everest. Keď sa ho po návrate pýtali, prečo vlastne zdoláva vysoké kopce, stroho odpovedal: „Pretože sú tu.“

Podobne znie aj moja odpoveď: Idem do divočiny, lebo je tu. Pretože mi vyráža dych svojou nádherou – a nebezpečnosťou. Pretože je to každodenná výzva. Pretože je mi taká cudzia ako nič na svete, a napriek tomu sa v nej vždy nájdem. Divočina ma inšpiruje, dodáva mi podnety a slobodu. Tak ako v to ráno v Národnom parku Zion.

„Aj ja chcem žiť tak ako vy – voľne a v prírode,“ píš mi moji čitatelia – zväčša sú to čitateľky. Predstavujú si, ako sedia na lavičke pred svojím zrubom, obdivujú zapadajúce slnko a počávajú zavýjanie vlka.

Pýtam sa ich: „Ste pripravení zaplatiť cenu za túto slobodu? Chceli by ste žiť bez pravidelného príjmu a bez rodiny? Zriecť sa bezpečia a penzie?“ To chce len hrstka z nich.

Divočina je úplne iná, ako ju prezentujú farbami žiariace prospekty. Je drsná, špinavá, mokrá a chladná. Je nebezpečná

a človek je osamotený. To je realita za romantickými obrázkami. Predstavy mnohých o nej sú klamlivé.

Divočina je paradox: miesto hrôzy a túžby, zdroj života a obal na sny. Zdá sa, že k nej pociťujeme akúsi „nenávistnú“ lásku. Čím viac sa stráca, tým väčšia je naša túžba po nej. Čítame o nej knihy, nosíme oblečenie s logom vlčej laby a pred túrou v outdoorových obchodoch zháňame najnovšie funkčné trekkingové oblečenie. Na esuvéčku sa dovezieme k hotelu alebo ku glampingu¹ a pri táboráku si doprajeme pohár červeného. Divočina light!

Súčasne chceme kántriť vracajúce sa vlky a zatúlané medvede, posledné zelené plochy zabetónujeme, ohradené predzáhradky premieňame na skalnú púšť.

V myslí si spájame divočinu s nedotknutou prírodou, s džungľou, pustatinou a so zdravým svetom. V nej sme doma. Naše chápanie sa vyvinulo, keď sme ešte žili ako lovci a zberači v prírodných podmienkach. Až posledné dve storočia nás kapultovali do priemyselného veku, do mnohotvárneho sveta.

V súčasnosti sme presvedčení, že dokážeme kontrolovať prírodu, ale ona nám robí škrt cez rozpočet. Vidíme to vždy, keď sa ľudia z nej stiahnu. Len sa pozrite, ako rýchlo rastliny prerastú cez asfalt na opustenej ulici. Alebo ako sa cez prísny zákaz vychádzania počas pandémie koronavírusu zvieratá vrátili do miest.²

Nemôžeme kontrolovať prírodu, a ona nám pripomína, ako sme sa od nej vzdialili. Ona si bez nás výborne poradí. My bez nej nie, aj keď si to radi nahovárame. Upokojuje nás pocit, že existuje voľba – „dočasná divočina“ s možnosťou kedykoľvek sa jej obrátiť chrbtom, keď začne byť pre nás nepohodlná,

otravná a namáhavá alebo jednoducho nezodpovedá našim predstavám.

Pritom nás v skutočnosti dávno drží v hrsti, či chceme alebo nie, pretože sme v nej zakorenení. Divočina, o akej tak vášnivo snívame, nie je nič iné ako túžba vrátiť sa do lona prírody. Čo nás tak vábi, je naša vlastná divočina.

Nasledovala som toto vábenie a splnila som si svoj sen o živote v divočine. Všetci máme právo žiť podľa vlastných predstáv a nasledovať hlas svojho srdca. Máte víziu, ktorá sa stále vracia, ktorá vám nedovolí spávať a bolestivo vo vás planie? Ste pripravení podriadiť všetko tomuto snu? Potom ho nasledujte. Vyskúšajte to. Čo sa už môže stať? Možno to nevyjde a vy zakopnete. Vstaňte, straste prach zo šiat, poriadne sa otraste a začnite odznova. Nevzdávajte sa. Môžete byť na seba hrdí, pretože na rozdiel od iných, čo len snívajú, vy ste to vyskúšali, a už tým ste zvíťazili.

Možno sa splní aj váš sen. Ale to spoznáte, až keď to vyskúšate. Nikdy nie je neskoro. Ak je niekto pripravený podstúpiť riziká a dôveruje si, môže sa stať tým, na čo je predurčený.

Aby som mohla žiť svoj sen o slobode a divočine, musela som stále začínať odznova, vzdala som sa jedného spôsobu života a vyskúšala iný. Zväčša som sa pritom riadila len vlastnou intuíciou. Občas som zakopla – a opäť som vstala v presvedčení, že všetko bude dobré. *Andrà tutto bene*, hovorili Taliani počas koronakrízy.

Naučila som sa dôverovať prírode, behu života, tomu, že všetko sa stane tak, ako sa má stať. Dúfam, že moje rozhodnutia sú pre mňa dobré a dokážem s nimi žiť.

Náš život určujú a udržiavajú predsavzatia. Jedno za druhým,

veľké a malé, správne či nesprávne. Nehrá to nijakú rolu. Pretože život sa vyvíja ďalej. Nečaká na mňa. V divočine som vždy nútená rozhodnúť sa. Ktorou cestou sa vydám? Vyhľadám útočisko pred blížiacou sa búrkou, alebo pôjdem ďalej? Čo urobím, keď sa proti mne rozbehne medveď? Každá cesta, ktorú si zvolím, ma stavia pred novú voľbu. A niektoré rozhodnutia všetko zmenia.

Pri skutočne veľkých životných predsavzatiach som sa riadila vnútorným citom. Keďže som bola vo svojom povolání právnej zástupkyne nešťastná, opustila som ho a začala som cestovať. Keď som sa v Minnesote zalúbila do staviteľa kanoe, spontánne som sa rozhodla odletieť za ním a žiť s ním v jeho zrube. Aby som sa dozvedela viac o vlkoch, pracovala som ako praktikantka pri výskume ich správania v jednej americkej zvernici a potom som pracovala ako dobrovoľníčka v Yellowstonskom národnom parku, aby som tam skúmala správanie vlkov v divočine.

Vášnivo a odvážne som sa celým srdcom vrhla do tohto dobrodružstva. Nie všetky rozhodnutia boli správne a dobré. Ale všetky ma poučili, ovplyvnili, formovali. No predovšetkým – rozhodla som sa. Tým som svoj osud vzala do vlastných rúk. Ak som sa v nejakej situácii necítila šťastná a nadobudla som pocit, že strácam kontrolu nad svojím životom, odvážila som sa začať nanovo.

V čase môjho pôsobenia ako advokátky som v jednom rozvodovom konaní zastupovala manželku. Pár viedol krutú vojnu a celé týždne tvrdo bojoval o každý cent majetku. Predo mnou bolo rozhodujúce konanie a mne bolo zle od vzrušenia, pretože som sa obávala agresie a napádania oboch strán. Presne si pa-